

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 2

The 2nd STOU Graduate Research Conference

ศักยภาพการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนตามเกณฑ์การพิจารณาการให้สินเชื่อจากธนาคาร

เพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรสาขานานาญ จังหวัดศรีสะเกษ

The Potential of Community Enterprise Operations Adhering to Loan Requirement of the Bank for Agriculture and Agricultural Cooperatives at Khunhan Branch of Sisaket Province

รังสรรค์ พยัคฆ์พัฒนกุล (Rangsan Payakkapipatkul)* สุนันท์ สีสังข์ (Sunun Seesang)**

พรชูลี นิลวิเศษ (Pornchulee Nilwisad)***

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) สภาพทางด้านสังคมและเศรษฐกิจของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน (2) ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชนของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน (3) ศักยภาพการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน (4) ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน (5) ปัญหาและข้อเสนอแนะของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนลูกค้าธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรสาขานานาญ จังหวัดศรีสะเกษ จำนวน 15 กลุ่ม กลุ่มตัวอย่าง 215 ราย ทำการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป โดยใช้สถิติที่ คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสูงสุด ค่าต่ำสุด และสถิติสหสัมพันธ์คอดดอยพหู

ผลการวิจัยพบว่า (1) สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน อายุเฉลี่ย 47.96 ปี ส่วนใหญ่จบชั้นประถมศึกษา มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน เฉลี่ย 5.37 คน มีแรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย 3.46 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีสถานภาพสมรส เป็นลูกค้าธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ ไม่มีตำแหน่งทางสังคม เข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มเพราะพอใจในกิจกรรมกลุ่ม ส่วนใหญ่ทำนา มีรายได้รวมในภาคการเกษตรเฉลี่ย 96,406.05 บาท มีรายได้รวมนอกภาคการเกษตรเฉลี่ย 59,427.91 บาท มีพื้นที่การถือครองทางการเกษตรเฉลี่ย 17.58 ไร่ มีหนี้สินเฉลี่ย 146,660.50 บาท (2) สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความหมายของคำว่าทุนของชุมชน และวัตถุประสงค์การกู้เงินของวิสาหกิจชุมชนมากที่สุด และมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับจำนวนสมาชิกของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนน้อยที่สุด (3) การดำเนินงานด้านทิศทางของวิสาหกิจชุมชนในภาพรวม ด้านการบริหารตลาด ด้านบริหารสมาชิกวิสาหกิจชุมชน และผลลัพธ์การดำเนินงาน มีการดำเนินงานในระดับมาก ส่วนด้านการวางแผนงานของวิสาหกิจชุมชน ด้านการจัดการความรู้และข้อมูลข่าวสาร และด้านกระบวนการจัดการสินค้าและบริการ มีการดำเนินงานในระดับปานกลาง (4) ปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานด้านการบริหารตลาด คือ อายุ ด้านกระบวนการจัดการสินค้าและบริการคือ อายุ จำนวนสมาชิกในครัวเรือน และพื้นที่ถือครองทั้งหมดทางการเกษตร และผลลัพธ์การดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน คือ อายุ (5) ปัญหาการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในภาพรวม ด้านการบริหารตลาดและด้านกระบวนการจัดการสินค้าและบริการ มีปัญหาในระดับน้อย ซึ่งมีข้อเสนอแนะว่า ควรมีหน่วยงานในการติดต่อประสานงานทางด้านการตลาด และควรพัฒนากลุ่มวิสาหกิจชุมชนให้มีการบริหารจัดการสินค้าและบริการแบบครบวงจร

คำสำคัญ กลุ่มวิสาหกิจชุมชน การดำเนินงาน ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร จังหวัดศรีสะเกษ

* นักศึกษาหลักสูตรเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช rangsan1616@gmail.com

** รองศาสตราจารย์ ประจำสาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช sunan.see@stou.ac.th

*** รองศาสตราจารย์ ประจำสาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช pornchulee.nil@stou.ac.th

Abstract

The objectives of this study were (1) to study social and economic state of members of small and micro community enterprise groups of the Bank for Agriculture and Agricultural Cooperative, Khun Han Branch in Khun Han District, Si Sa Ket Province; (2) to study their fundamental knowledge of community enterprise; (3) to study their potential for the community enterprise operation; (4) to study factors relating to the community enterprise operation; and (5) to study their problems and suggestions on the community enterprise operation.

The population in this study were 15 groups of members of small and micro community enterprise groups of the Bank for Agriculture and Agricultural Cooperative, Khun Han Branch in Khun Han District, Si Sa Ket Province. The samples were selected by using stratified random sampling methodology, 215 persons altogether. The data were collected by using an interview form. The statistical methodology used to analyze the data by instant computer programs were percentage, mean, standard deviation, maximum value, minimum value, and multi-regression analysis.

The findings of this study were as follows: (1) The average age of the members of the small and micro community enterprise groups was 47.96 years. Most of them were educated at primary level. The average quantity of members of their family was 5.37 persons, while the average quantity of the labor in their family was 3.46 persons. Most of them were female and married. They were a member of the Bank for Agriculture and Agricultural Cooperative, Khun Han Branch. They had no social position and applied for a member of a community enterprise group because they were satisfied with activities of the group. Most of them had done paddy farming. Their average total income obtaining from agricultural sections was 96,406.05 Baht, while their average total income obtaining from non-agricultural sections was 59,427.91 Baht. The average size of their occupied area used in agricultural sections was 17.58 Rai. Their average debt was 146,660.50 Baht. (2) The members of the community enterprise groups had knowledge and understanding, at the most level, of the meaning of “the capital of their community” and the purposes of taking out loans of their community, while their knowledge and understanding of the quantity of members of the community enterprise groups was at the least level. (3) Considering their potential for the community enterprise operation, in general, it was found that their operation in the aspect of market management, member management, and the output of their operation was at much level, while their operation in the aspect of work planning management, knowledge and information management, and product and service management was at medium level. (4) Considering factors affecting the community enterprise operation in the aspect of market management, it was found that their age affected most, while their age, the quantity of members of their family, the size of their occupied area used in agricultural sections affected most in the aspect of product and service management, and their age also affected most in the aspect of the output of their operation. And (5) considering their problems and suggestions on the community enterprise operation, in general, it was found that they had problems in the aspect of market management and product and service management at a little level. Thus, they suggested that there should have been a sector that took responsibility in cooperating in the aspect of marketing management, and their community enterprise groups should have been developed to be able to manage their products and services completely.

Keywords: Small and micro community enterprise, Operation, Bank for agriculture and agricultural cooperative, Si Saket Province

บทนำ

ประเทศไทยเน้นการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจตามอย่างประเทศในซีกโลกตะวันตก เริ่มขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม ในปี 2504 (วิจิต นันทสุวรรณ 2547 : 7) เป็นระยะเวลา 50 ปีมาแล้ว การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมไทยใช้แนวทางทุนนิยมเสรีตามอย่างสังคมตะวันตกมาโดยตลอด จากการพัฒนาดังกล่าวส่งผลให้สังคมไทยเกิดการเปลี่ยนแปลงในหลายด้าน ได้แก่ (อูฐ ขำนาญ 2545 : 1 - 2) มีความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจและทางด้านกายภาพ แต่ประเทศก็ได้รับผลกระทบจากการพัฒนาดังกล่าว มีการเกิดปัญหาด้านสังคม ปัญหาด้านเศรษฐกิจ และปัญหาด้านการเมือง ในปี พ.ศ.2540 ประเทศไทยต้องประสบกับวิกฤตเศรษฐกิจครั้งใหญ่ส่งผลกระทบทำให้ประชาชนได้รับความเดือดร้อนโดยถ้วนหน้า คนว่างงานเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมาก สัดส่วนคนจนเพิ่มขึ้น จากวิกฤตเศรษฐกิจปี พ.ศ.2540 เป็นต้นมากระตุ้นให้เกิดแนวคิดในการหาทางออกให้กับสังคมไทยหลายกระแส แนวคิดที่สำคัญแบ่งได้ 2 กระแสคือ กระแสทฤษฎีเศรษฐศาสตร์แบบโลกาภิวัตน์ และกระแสทฤษฎีเศรษฐศาสตร์แบบการพึ่งพาตนเอง (อูฐ ขำนาญ 2545: 43)

วิสาหกิจชุมชนเป็นการประกอบกิจการของชุมชน ซึ่งรวมถึงกระบวนการจัดการกระบวนการผลิต และทรัพยากรทุกขั้นตอน จากภูมิปัญญาขององค์กรชุมชนหรือเครือข่ายองค์กรชุมชน เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และการเรียนรู้ของชุมชน โดยมีได้มีเป้าหมายอยู่ที่การสร้างกำไรทางการเงินเพียงอย่างเดียว แต่รวมถึงกำไรทางสังคมด้วย โดยกรมส่งเสริมการเกษตร ได้รับมอบหมายภารกิจให้เป็นหน่วยงานหลักในการดำเนินการจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชนและเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน และเป็นสำนักงานเลขานุการคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน โดยสร้างความรู้ความเข้าใจในแนวคิดวิสาหกิจชุมชน แก่วิสาหกิจชุมชนที่จดทะเบียน และผู้ที่เกี่ยวข้องทุกภาคในพื้นที่ 77 จังหวัด เพื่อเป็นกลไกในการบริหารให้เกิดการส่งเสริมสนับสนุนแก่วิสาหกิจชุมชนอย่างเป็นเอกภาพทั้งในระดับประเทศและระดับจังหวัดตลอดจนเกิดกลไกการทำงานทุกระดับให้เชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบ

ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) เป็นสถาบันการเงินหลักของตลาดสินเชื่อชนบท ได้จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติ ธ.ก.ส. พ.ศ.2509 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ความช่วยเหลือทางการเงินแก่เกษตรกร กลุ่มเกษตรกร และ สหกรณ์การเกษตร ธนาคารได้กำหนดนโยบายสนับสนุนการให้บริการทางการเงินของธนาคารที่ครอบคลุมทั้งกลุ่มอาชีพ และด้านกลุ่มการเงิน ในอำเภอขุนหาญได้รวมกลุ่มกันในการประกอบอาชีพ มีกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่จดทะเบียนกับสำนักงานเกษตรอำเภอขุนหาญและเป็นกลุ่มที่ขึ้นทะเบียนเป็นลูกค้าธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) สาขาขุนหาญเพื่อขอใช้บริการสินเชื่อ จำนวน 15 กลุ่ม มีสมาชิกรวม 745 ราย

สภาพการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนที่ผ่านมา ทั้งวิสาหกิจชุมชนที่ขึ้นทะเบียนเป็นลูกค้าธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) และวิสาหกิจชุมชนที่ไม่ได้เป็นลูกค้า ธ.ก.ส. มีวิสาหกิจชุมชนบางกลุ่มที่สามารถดำเนินกิจกรรมได้อย่างต่อเนื่องมีความเข้มแข็ง และบางกลุ่มก็ไม่สามารถดำเนินกิจกรรมได้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งมีปัญหาที่เกิดจากสมาชิกของกลุ่มเอง และจากคณะกรรมการกลุ่ม ถึงแม้จะมีการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอยู่ตลอดเวลา จากปัญหาดังกล่าวทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาศักยภาพของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่ขึ้นทะเบียนเป็นลูกค้าธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) สาขาขุนหาญ ตลอดจนปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้น เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการพัฒนาศักยภาพการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนทั้งที่เป็นลูกค้าและไม่ได้เป็นลูกค้า ธ.ก.ส. และเป็นแนวทางในการพิจารณาการให้สินเชื่อแก่กลุ่มวิสาหกิจชุมชนลูกค้าธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน
2. เพื่อศึกษาความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชนของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน
3. เพื่อศึกษาศักยภาพการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน
4. เพื่อศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน
5. เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนลูกค้าธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรสาขาขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ จำนวน 15 กลุ่ม สมาชิกทั้งหมด 745 คน สุ่มตัวอย่างโดยวิธี วิธีการสุ่มแบบชั้น ภูมิ แล้วสุ่มโดยใช้วิธีการจับสลาก ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 215 ราย สำหรับเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบ สัมภาษณ์ แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป สถิติที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย สถิติเชิงพรรณนาใช้บรรยายลักษณะของข้อมูล เช่น ค่าร้อยละ ค่ามัธยฐานเลขคณิตหรือค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสูงสุด ค่าต่ำสุด และสถิติสหสัมพันธ์คอดดอยพหู

ผลการวิจัย

1. สภาพทางสังคมของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุเฉลี่ย 47.96 ปี ส่วนใหญ่จบชั้นประถมศึกษา มีสถานภาพสมรส มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 5.37 คน ส่วนใหญ่เป็นสมาชิกกลุ่มสถานภาพทางสังคมส่วนใหญ่ไม่มีตำแหน่งทางสังคม การเป็นสมาชิกกลุ่ม/สถาบันอื่น ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มลูกค้าธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ สาเหตุการเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มส่วนใหญ่เข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มเพราะพอใจในกิจกรรมกลุ่ม

2. สภาพทางเศรษฐกิจของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน พบว่า มีแรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย 3.46 คน การประกอบอาชีพของครัวเรือน ส่วนใหญ่ทำนา ร้อยละ 94.00 มีรายได้รวมในภาคเกษตรของครัวเรือนโดยเฉลี่ย 96,406.05 บาท แยกเป็นรายได้จากการทำนาเฉลี่ย 63,512.38 บาท จากการทำไร่เฉลี่ย 55,413.79 บาท จากการทำสวนเฉลี่ย 82,257.14 บาท จากการเลี้ยงสัตว์เฉลี่ย 29,722.22 บาท รายได้รวมนอกภาคการเกษตรของครัวเรือนเฉลี่ย 59,427.91 บาท แยกเป็นรายได้จากการรับจ้างเฉลี่ย 42,937.50 บาท จากการรับราชการเฉลี่ย 144,117.65 บาท รายได้จากบุตร/หลานส่งให้เฉลี่ย 32,448.98 บาท รายได้จากการค้าขาย เฉลี่ย 71,928.57 บาท รายจ่ายในภาคการเกษตรของครัวเรือนโดยเฉลี่ย 44,071.63 บาท แยกเป็นรายจ่ายจากการทำนาเฉลี่ย 29,365.83 บาท จากการทำไร่เฉลี่ย 20,482.76 บาท จากการทำสวนเฉลี่ย 38,277.78 บาท จากการเลี้ยงสัตว์เฉลี่ย 14,412.00 บาท มีพื้นที่การถือครองทางการเกษตรทั้งหมดเฉลี่ย 17.58 ไร่ แยกได้เป็น เป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์เฉลี่ย 14.35 ไร่ พื้นที่เช่าเฉลี่ย 10.37 ไร่ พื้นที่ให้ทำกินเปล่าเฉลี่ย 12.73 ไร่ มีหนี้สินของครัวเรือนทั้งหมดเฉลี่ย 146,660.50 บาท แยกเป็นหนี้สหกรณ์เฉลี่ย 232,777.78 บาท กองทุนหมู่บ้านเฉลี่ย 21,929.45 บาท ธ.ก.ส./สถาบันการเงินเฉลี่ย 131,156.42 บาท ญาติหรือเพื่อนบ้านเฉลี่ย 44,311.32 บาท นายทุนเฉลี่ย 41,000.00 บาท

3. ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชนของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน พบว่า กลุ่มตัวอย่าง มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินงานกลุ่มมากที่สุด ในประเด็น ความรู้เกี่ยวกับความหมายของคำว่าทุนของชุมชน และประเด็น ความรู้เกี่ยวกับวัตถุประสงค์การกู้เงินของวิสาหกิจชุมชนเท่ากัน รองลงมา มีความรู้ความเข้าใจในประเด็นเกี่ยวกับตลาดของวิสาหกิจชุมชน และมีความรู้ความเข้าใจน้อยที่สุดในประเด็นเกี่ยวกับจำนวนสมาชิกของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

4. การดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

4.1 ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนลูกค้านาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สาขานวนาญ จังหวัดศรีสะเกษ พบว่า สาเหตุการก่อตั้งกลุ่มส่วนใหญ่เกิดจากความต้องการแก้ไขปัญหาาร่วมกันของกลุ่ม กลุ่มมีแหล่งเงินทุนจากการกู้เงินธนาคารร้อยละ 100.00 รายรับของกลุ่มมาจากยอดขาย/บริการ/ดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืม เฉลี่ย 836,418.60 บาท กลุ่มมีรายจ่ายรวมเฉลี่ย 774,220.50 บาท แยกได้เป็นค่าวัตถุดิบ/วัสดุเพื่อผลิตเฉลี่ย 698,406.50 บาท ค่าแรงงาน เฉลี่ย 28,209.30 บาท ค่าสาธารณูปโภคเฉลี่ย 3,800.00 บาท ดอกเบี้ยเงินกู้ยืมจากแหล่งเงินทุนเฉลี่ย 43,804 บาท หนี้สินของกลุ่มทั้งหมดของกลุ่มมาจากการกู้เงินจากธนาคารเฉลี่ย 674,232.60 บาท ส่วนใหญ่กลุ่มประกอบธุรกิจ ประเภทบริการการเงินชุมชน ร้อยละ 87.40 ส่วนใหญ่กลุ่มมีช่องทางการจำหน่ายสินค้า/บริการของกลุ่มโดยการขายปลีก และขายส่งร้อยละ 90.70

4.2 ความคิดเห็นต่อการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

1) การดำเนินงานด้านทิศทางของวิสาหกิจชุมชน ในภาพรวมมีการดำเนินงานในระดับมาก เมื่อพิจารณาในแต่ละประเด็น พบว่า มีการดำเนินงานในระดับมาก 18 ประเด็น ดังนี้ 1) ผลิตสินค้าที่มีความปลอดภัยต่อลูกค้า 2) มีความซื่อสัตย์ 3) ไม่เอาเปรียบลูกค้า 4) ดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนโดยไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม 5) มีการกำหนดมีกฎระเบียบ ข้อบังคับของกลุ่ม 6) มีการจัดบันทึกการเงิน/บัญชีทุกครั้งที่มีกิจกรรมรับ-จ่าย 7) มีการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบตามความเหมาะสม 8) มีการกำหนดเป้าหมายและทิศทางของกลุ่ม 9) มีการกำหนดโครงสร้างบริหารงานของกลุ่ม 10) มีการเปิดเผยข้อมูลทางการเงินแก่สมาชิกทราบอย่างสม่ำเสมอ 11) มีการบริหารจัดการทุนที่ได้จากภายนอกของกลุ่มอย่างเป็นระบบ 12) มีการทบทวนผลการดำเนินงานร่วมกันระหว่างคณะกรรมการและสมาชิก 13) สมาชิกมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมาย และทิศทางของกลุ่ม 14) มีการจัดสรรรายได้/ผลประโยชน์ระหว่างสมาชิก 15) มีการบริหารจัดการทุนภายในของกลุ่มอย่างเป็นระบบ 16) มีการเปิดเผยข้อมูลอื่น ๆ แก่สมาชิกทราบอย่างสม่ำเสมอ 17) มีการให้การสนับสนุนชุมชน ในด้าน การบำเพ็ญสาธารณะประโยชน์/การบริจาคเพื่อสาธารณะ 18) มีการนำปัญหาในการดำเนินการมาปรับปรุงแก้ไขอย่างต่อเนื่อง ส่วนประเด็นที่มีการดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลาง คือ มีการจัดสรรรายได้เพื่อเป็นสวัสดิการแก่ชุมชน

2) การดำเนินงานด้านการวางแผนงานของวิสาหกิจชุมชน ในภาพรวมพบว่ามีการดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาแต่ละประเด็น พบว่ามีการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก 6 ประเด็น ดังนี้ 1) กรรมการมีส่วนร่วม ในการจัดทำแผนการดำเนินงาน 2) มีการกำหนดแผนการปฏิบัติงาน เช่น ใคร ทำอะไร ที่ไหน เมื่อไร กับใคร อย่างไร 3) มีการถ่ายทอดแผนปฏิบัติการแก่ผู้เกี่ยวข้อง 4) มีการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการที่จัดทำไว้ 5) มีการเก็บรวบรวมข้อมูล ภายในชุมชนเพื่อนำมาวิเคราะห์ประกอบการวางแผนการดำเนินงาน 6) สมาชิกมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนการดำเนินงาน และประเด็นที่มีการดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลาง 5 ประเด็น ดังนี้ 1) มีการควบคุมแผนและการปรับแผนปฏิบัติการ 2) มีการเก็บรวบรวมข้อมูลภายนอกชุมชนเพื่อนำมาวิเคราะห์ประกอบการวางแผนการดำเนินงาน 3) มีการกำหนดเป้าหมายของแผนเชิงคุณภาพ 4) มีการคาดการณ์ความสำเร็จของแผน 5) มีการกำหนดเป้าหมายของแผนเชิงปริมาณ

3) การดำเนินงานด้านการบริหารตลาด ในภาพรวมพบว่ามีการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาแต่ละประเด็น พบว่า มีการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก 2 ประเด็น ดังนี้ 1) มีการติดตามข้อมูลความต้องการของ ลูกค้าเป้าหมาย 2) มีการกำหนดแหล่งจำหน่าย/แหล่งบริการ/ลูกค้าเป้าหมาย และประเด็นที่มีการดำเนินงาน อยู่ในระดับปานกลาง คือ มีการติดตามข้อมูลความต้องการของตลาด

4) การดำเนินงานด้านการจัดการความรู้และข้อมูลข่าวสาร ในภาพรวมมีการดำเนินงาน อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาแต่ละประเด็น พบว่า มีการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก 6 ประเด็น ดังนี้ 1) มีการสื่อสาร/

ประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารแก่สมาชิก 2) มีการจัดเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบ 3) มีการแสวงหาความรู้ใหม่ 4) มีการแลกเปลี่ยนภูมิปัญญาท้องถิ่น 5) มีการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น 6) มีการรวบรวมภูมิปัญญาท้องถิ่น และประเด็นที่อยู่ในระดับปานกลาง 4 ประเด็น ดังนี้ 1) มีการนำความรู้ใหม่มาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน 2) มีการสื่อสาร/ประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารแก่บุคคลภายนอก 3) มีการนำความรู้ใหม่มาผสมผสานกับภูมิปัญญาเดิม 4) มีการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาผสมผสานกับภูมิปัญญาเดิม

5) การดำเนินงานด้านการบริหารสมาชิกวิสาหกิจชุมชน ในภาพรวมมีการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาแต่ละประเด็น พบว่า มีการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก 5 ประเด็น ดังนี้ 1) มีการกำหนดเงื่อนไขการรับสมาชิก 2) มีการสร้างความพึงพอใจให้แก่สมาชิก 3) มีการสร้างขวัญ กำลังใจ/แรงจูงใจให้แก่สมาชิก 4) มีการพัฒนาทักษะความรู้แก่ผู้นำกลุ่ม/กรรมการ 5) มีการพัฒนาทักษะความรู้แก่สมาชิกกลุ่ม และประเด็นที่มีการดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลาง 2 ประเด็น ดังนี้ 1) มีการแจ้งผลการปฏิบัติงานให้สมาชิกทราบเพื่อนำไปปรับปรุง 2) มีการประเมินผลการปฏิบัติงานของสมาชิก

6) การดำเนินงานด้านกระบวนการจัดการสินค้าและบริการ ในภาพรวมมีการดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาแต่ละประเด็น พบว่า มีการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก 2 ประเด็น ดังนี้ 1) มีการกำหนดขั้นตอนกระบวนการผลิตสินค้า/บริการที่ชัดเจน 2) มีการควบคุมกระบวนการผลิตเพื่อป้องกันความผิดพลาด และประเด็นที่มีการดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลาง 4 ประเด็น ดังนี้ 1) มีการวางแผนทางในการปรับปรุงพัฒนาสินค้า/บริการ 2) การดำเนินการหลายกิจกรรมในวิสาหกิจชุมชน 3) มีความเชื่อมโยงภายในวิสาหกิจชุมชนให้เกื้อกูลกัน 4) มีการเชื่อมโยง/เกื้อกูลกับวิสาหกิจชุมชนอื่น ๆ เพื่อส่งผลให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดในการผลิตสินค้า/บริการ

7) ผลลัพธ์การดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน ในภาพรวมมีผลลัพธ์การดำเนินงานอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาแต่ละประเด็น พบว่า มีผลลัพธ์การดำเนินงานอยู่ในระดับมาก 8 ประเด็น ดังนี้ 1) มีคุณภาพชีวิตดี พึ่งตนเองได้ 2) มีการเพิ่มรายได้ 3) สมาชิกมีความพอใจ และสนใจเข้าร่วมกิจกรรมของวิสาหกิจชุมชน อย่างต่อเนื่อง สม่ำเสมอ 4) ชุมชนได้รับผลประโยชน์จากการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน 5) สมาชิกมีความรู้ ความสามารถและทักษะในการทำงานเพิ่มขึ้น 6) สินค้า/บริการ ได้รับการตอบรับที่ดีจากลูกค้า หรือได้รับการรับรองคุณภาพ 7) สามารถดำเนินการตามแผน และประสบความสำเร็จ 8) มีการลดต้นทุนการดำเนินงาน และประเด็นที่มีผลลัพธ์การดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลาง 3 ประเด็น ดังนี้ 1) มีการลดรายจ่าย 2) มีการสร้างความแตกต่างของสินค้า/บริการ เกิดสินค้า/บริการใหม่ ๆ ที่โดดเด่น เป็นที่ต้องการของตลาด 3) มีการลดความผิดพลาด/การสูญเสียในระบบการผลิต/บริการ

5. ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงาน

5.1 การดำเนินงานด้านการบริหารตลาด ในบรรดาตัวแปรอิสระทั้ง 8 ตัว ปรากฏว่ามี 1 ตัวแปรที่มีความเกี่ยวข้องกับตัวแปรตามอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 คือ อายุ

5.2 การดำเนินงานกระบวนการจัดการสินค้าและบริการของวิสาหกิจชุมชน ในบรรดาตัวแปรอิสระทั้ง 8 ตัว ปรากฏว่ามี 3 ตัวแปร ที่มีความเกี่ยวข้องกับตัวแปรตามอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 คือ อายุ จำนวนสมาชิกในครัวเรือน พื้นที่ถือครองทางการเกษตรรวม

5.3 ผลลัพธ์การดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน ในบรรดาตัวแปรอิสระทั้ง 8 ตัว ปรากฏว่ามี 1 ตัวแปร ที่มีความเกี่ยวข้องกับตัวแปรตามอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 คือ อายุ

6. ปัญหาและข้อเสนอแนะของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

6.1 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการดำเนินงานด้านทิศทางของวิสาหกิจชุมชน ในภาพรวมมีปัญหาการดำเนินงานระดับน้อย มีข้อเสนอแนะในการดำเนินงาน คือ กลุ่มควรมีเงินทุนมาสนับสนุนอย่างเพียงพอ ภายใน กลุ่มวิสาหกิจชุมชนควรมีความเสมอภาคในทุกๆ ด้าน

6.2 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการดำเนินงานด้านการวางแผนงานของวิสาหกิจชุมชน ในภาพรวมมีปัญหาการดำเนินงานระดับน้อย มีข้อเสนอแนะในการดำเนินงาน คือ คณะกรรมการและสมาชิกกลุ่มควรมีการประชุมเพื่อกำหนดแผนงาน ทิศทางในการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มร่วมกัน

6.3 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการดำเนินงานด้านการบริหารตลาด ในภาพรวมมีปัญหาการดำเนินงานระดับน้อย มีข้อเสนอแนะในการดำเนินงาน คือ ควรมีหน่วยงาน ในการติดต่อประสานงานทางด้านการตลาด

6.4 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการดำเนินงานด้านการจัดการความรู้และข้อมูลข่าวสาร ในภาพรวมมีปัญหาการดำเนินงานระดับน้อย มีข้อเสนอแนะในการดำเนินงาน คือ ควรมีการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารการดำเนินงานของกลุ่มให้บุคคลภายนอกได้รับรู้ ควรมีฝ่ายประชาสัมพันธ์ เพื่อประชาสัมพันธ์การดำเนินงาน กิจกรรม ผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม

6.5 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการดำเนินงานด้านการบริหารสมาชิกวิสาหกิจชุมชน ในภาพรวมมีปัญหาการดำเนินงานระดับน้อย มีข้อเสนอแนะในการดำเนินงาน คือ ควรให้สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการกลุ่ม ควรให้คณะกรรมการและสมาชิกผู้ผลิตสินค้าของกลุ่มได้รับการศึกษาอบรม

6.6 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการดำเนินงานด้านกระบวนการจัดการสินค้าและบริการ ในภาพรวมมีปัญหาการดำเนินงานระดับน้อย มีข้อเสนอแนะในการดำเนินงาน คือ ควรจัดให้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีการบริหารจัดการแบบครบวงจร พัฒนากลุ่มวิสาหกิจชุมชนให้เป็นแหล่งผลิตสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ของตำบล และเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนแก่สมาชิก

อภิปรายผลการวิจัย

1. สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจ

1.1 สภาพทางสังคม จากการศึกษพบว่า สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ ทิพย์มาลี มั่งคละสวัสดิ์ (2552 : 78) และเขวเรศ ทิฐธรรม (2549 : 74-75) ที่ได้ศึกษาพบว่า สมาชิกกลุ่มส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ทั้งนี้อาจเนื่องจากกลุ่มวิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่เป็นกลุ่มสตรี กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ซึ่งมีสมาชิกส่วนใหญ่เป็นผู้หญิง ประกอบกับเพศชายส่วนใหญ่ออกไปประกอบอาชีพนอกบ้าน นอกชุมชนหรือต่างจังหวัด อายุเฉลี่ย 47.96 ปี ซึ่งใกล้เคียงกับการศึกษาของ ทิพย์มาลี มั่งคละสวัสดิ์ (2552 : 78) ที่ศึกษาพบว่า สมาชิกมีอายุเฉลี่ย 48.13 ปี ซึ่งเป็นวัยทำงานเพื่อครอบครัว การศึกษาส่วนใหญ่จบชั้นประถมศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ เขวเรศ ทิฐธรรม (2549 : 74-75) ที่พบว่า สมาชิกส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับประถมศึกษา ทั้งนี้อาจเนื่องจากสภาพพื้นฐานของครัวเรือนอยู่ในชนบท สถานศึกษาส่วนใหญ่มีเพียงโรงเรียนในระดับประถมศึกษาภาคบังคับ อีกทั้งมีฐานะยากจนจึงไม่มีโอกาสศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น ส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรส จำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 5.37 คน สมาชิกกลุ่มส่วนใหญ่ไม่มีตำแหน่งทางสังคม ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของวิภา ปักกาสดัง (2552: 57) ที่พบว่าสมาชิกเกือบทั้งหมดไม่มีตำแหน่งทางสังคม และส่วนใหญ่เป็นลูกค้านาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ ซึ่งมีผลให้เกษตรกรได้รับโอกาสในด้านเงินทุนหมุนเวียน ส่วนใหญ่เข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มเพราะพอใจในกิจกรรมกลุ่ม

1.2 สภาพทางเศรษฐกิจ จากการศึกษาพบว่า ในครัวเรือนของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีจำนวนแรงงานเฉลี่ย 3.46 คน การประกอบอาชีพของครัวเรือนส่วนใหญ่ทำนา ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ วิชา ปักกาสาตัง (2552: 57) ที่พบว่า สมาชิกมากกว่าสี่ในห้าทำนาเป็นอาชีพหลักของครัวเรือน มีรายได้รวมในภาคเกษตรของครัวเรือนโดยเฉลี่ย 96,406.05 บาท และรายได้รวมนอกภาคการเกษตรของครัวเรือนเฉลี่ย 59,427.09 บาท ซึ่งจะเห็นว่ารายได้ภาคการเกษตรและรายได้นอกภาคการเกษตรมีความใกล้เคียงกัน เนื่องจากมีการอพยพแรงงานจากภาคเกษตรกรรมสู่ภาคอุตสาหกรรมและการบริการมากขึ้นอันจะก่อให้เกิดปัญหาขาดแรงงานภาคการเกษตรตามมา รายจ่ายในภาคการเกษตรของครัวเรือนโดยเฉลี่ย 44,071.63 บาท มีพื้นที่การถือครองทางการเกษตรทั้งหมดเฉลี่ย 17.58 ไร่ มีหนี้สินของครัวเรือนทั้งหมดเฉลี่ย 146,660.50 บาท และเป็นหนี้กับ ธ.ก.ส./สถาบันการเงินเฉลี่ย 109,195.30 บาท ซึ่งแสดงว่าสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนได้รับทุนหมุนเวียนเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายและค่าลงทุนทางการเกษตรและนอกภาคการเกษตรส่วนใหญ่จากการกู้ยืมสถาบันการเงินโดยเฉพาะ ธ.ก.ส.

2. การดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

2.1 ด้านทิศทางของวิสาหกิจชุมชน จากการศึกษา พบว่า ในประเด็น มีการกำหนดเป้าหมายและทิศทางของกลุ่ม สมาชิกมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายและทิศทางของกลุ่ม มีการกำหนดโครงสร้างบริหารงานของกลุ่ม มีการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบตามความเหมาะสม มีการกำหนดกฎระเบียบข้อบังคับของกลุ่ม มีการจัดบันทึกการเงิน/บัญชีทุกครั้งที่มีกิจกรรมรับ-จ่าย มีการเปิดเผยข้อมูลทางการเงินแก่สมาชิกทราบอย่างสม่ำเสมอ มีการเปิดเผยข้อมูลอื่น ๆ แก่สมาชิกทราบอย่างสม่ำเสมอ มีการบริหารจัดการทุนภายในของกลุ่มอย่างเป็นระบบ มีการบริหารจัดการทุนที่ได้จากภายนอกของกลุ่มอย่างเป็นระบบ มีการจัดสรรรายได้/ผลประโยชน์ระหว่างสมาชิก มีการทบทวนผลการดำเนินงานร่วมกันระหว่างคณะกรรมการและสมาชิก มีการนำปัญหาในการดำเนินการมาปรับปรุงแก้ไขอย่างต่อเนื่อง มีความซื่อสัตย์ ไม่เอาเปรียบลูกค้า ผลิตภัณฑ์ที่มีความปลอดภัยต่อลูกค้า ดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนโดยไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม มีการให้การสนับสนุนชุมชน ในด้านการบำเพ็ญสาธารณะประโยชน์/การบริจาคเพื่อสาธารณะ มีการดำเนินงานในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของเขวเรศ ทิฐธรรม (2549: 75 - 76) ที่พบว่า สมาชิกมีการดำเนินการมากที่สุด ในประเด็น มีการกำหนดเป้าหมายและทิศทางกลุ่ม การมีส่วนร่วมของสมาชิกในการกำหนดเป้าหมายและทิศทางกลุ่ม การจัดบันทึกการเงินและบัญชีมีความสม่ำเสมอชัดเจนและตรวจสอบได้ มีการดำเนินงานอย่างมีจริยธรรม มีความรับผิดชอบต่อลูกค้าไม่เอาเปรียบลูกค้า กลุ่มมีการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า มีการอนุรักษ์และฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมในชุมชน รองลงไป คือ มีการจัดสรรรายได้เพื่อเป็นสวัสดิการแก่ชุมชน มีการดำเนินงานในระดับปานกลาง ทั้งนี้เนื่องจากวิสาหกิจบางกลุ่มอาจไม่มีรายได้ในการเข้าร่วมกิจกรรม หรืออาจจะมียาได้น้อยต่อปี เพราะการดำเนินงานบางกลุ่มเป็นการดำเนินงานเพื่อช่วยเหลือกันระหว่างสมาชิก จึงมีรายได้ไม่เพียงพอต่อการจัดสรรเพื่อเป็นสวัสดิการชุมชน

2.2 ด้านการวางแผนงานของวิสาหกิจชุมชน จากการศึกษา พบว่า ในประเด็น มีการเก็บรวบรวมข้อมูลภายในชุมชนเพื่อนำมาวิเคราะห์ประกอบการวางแผนการดำเนินงาน กรรมการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนการดำเนินงาน สมาชิกมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนการดำเนินงาน มีการกำหนดแผนการปฏิบัติงาน เช่น ใคร ทำอะไร ที่ไหน เมื่อไร กับใคร อย่างไร มีการถ่ายทอดแผนปฏิบัติการแก่ผู้เกี่ยวข้อง มีการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการที่จัดทำไว้ มีการดำเนินงานในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของเขวเรศ ทิฐธรรม (2549 : 75 - 76) ที่พบว่า ด้านการวางแผนการดำเนินงานกลุ่มมีการดำเนินงานมากที่สุด ในประเด็น กำหนดแผนเชิงปริมาณและคุณภาพ มีการชี้แจงถ่ายทอดแผนปฏิบัติงานให้กับสมาชิก มีการกำหนดผู้รับผิดชอบและควบคุมการปฏิบัติงานตามแผน รองลงไปคือ มีการเก็บรวบรวมข้อมูลภายนอกชุมชนเพื่อนำมาวิเคราะห์ประกอบการวางแผนการดำเนินงาน มีการกำหนดเป้าหมายของแผนเชิงปริมาณ มีการกำหนดเป้าหมายของ

แผนเชิงคุณภาพ มีการควบคุมแผนและการปรับแผนปฏิบัติการ มีการคาดการณ์ความสำเร็จของแผน มีการดำเนินงานในระดับปานกลาง ทั้งนี้เนื่องจากบางกลุ่มมีการวางแผนการดำเนินงานตามความจำเป็น เพื่อสนองประโยชน์ ความต้องการ และเพื่อแก้ปัญหาสมาชิกของกลุ่ม ซึ่งเป็นความจำเป็นเฉพาะหน้าและเร่งด่วน จึงไม่มีการรวบรวมข้อมูล การกำหนดเป้าหมาย การควบคุมและคาดการณ์ความสำเร็จของแผนอย่างไว้อย่างชัดเจน

2.3 ด้านการบริหารตลาด จากการศึกษา พบว่า ในประเด็น มีการกำหนดแหล่งจำหน่าย/แหล่งบริการ/ลูกค้าเป้าหมาย และมีการติดตามข้อมูลความต้องการของลูกค้าเป้าหมาย มีการดำเนินงานในระดับมากซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของเขวเรศ ทิฐธรรม (2549: 75 - 76) ที่พบว่า ด้านการบริหารการตลาดมีการดำเนินการมากที่สุดในประเด็น การติดตามข้อมูลความต้องการของลูกค้าอย่างต่อเนื่องและนำข้อมูลไปใช้ประโยชน์อย่างต่อเนื่อง รองลงไปที่มีการติดตามข้อมูลความต้องการของตลาด มีการดำเนินงานในระดับปานกลาง ทั้งนี้เนื่องจากกลุ่มยังขาดความรู้และบุคคลที่มีความเชี่ยวชาญด้านการตลาด และบางกลุ่มผลิตสินค้าไม่เพียงพอต่อการนำไปจำหน่ายตลาดภายนอกชุมชน

2.4 ด้านการจัดการความรู้และข้อมูลข่าวสาร จากการศึกษา พบว่า ในประเด็น การรวบรวมภูมิปัญญาท้องถิ่น การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น มีการแลกเปลี่ยนภูมิปัญญาท้องถิ่น มีการแสวงหาความรู้ใหม่ มีการจัดเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบ มีการสื่อสาร/ประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารแก่สมาชิก มีการดำเนินงานในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของเขวเรศ ทิฐธรรม (2549 : 75 - 76) ที่พบว่า ด้านการจัดการข้อมูลข่าวสาร มีการดำเนินการมากที่สุดในประเด็น มีการแสวงหาความรู้ใหม่และนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน รองลงไปที่มีการนำความรู้ใหม่มาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน มีการนำความรู้ใหม่มาผสมผสานกับภูมิปัญญาเดิม มีการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาผสมผสานกับภูมิปัญญาเดิม มีการสื่อสาร/ประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารแก่บุคคลภายนอก มีการดำเนินงานในระดับปานกลาง ทั้งนี้เนื่องจากสมาชิกกลุ่มยังขาดความสามารถในการประยุกต์ใช้ความรู้ใหม่ ขาดการผสมผสานหรือการคิดแบบองค์รวม และยังขาดการสนับสนุนการเผยแพร่/ประชาสัมพันธ์กับภายนอก

2.5 ด้านการบริหารสมาชิกวิสาหกิจชุมชน จากการศึกษา พบว่า ในประเด็น มีการกำหนดเงื่อนไขการรับสมาชิก มีการพัฒนาทักษะความรู้แก่ผู้นำกลุ่ม/กรรมการ มีการพัฒนาทักษะความรู้แก่สมาชิกกลุ่ม มีการสร้างขวัญ กำลังใจ/แรงจูงใจให้แก่สมาชิก มีการสร้างความพึงพอใจให้แก่สมาชิก มีการดำเนินงานในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของเขวเรศ ทิฐธรรม (2549 : 75 - 76) ที่พบว่า ด้านการบริหารสมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีการดำเนินการมากที่สุดในประเด็น มีการพัฒนาผู้นำและสมาชิกวิสาหกิจชุมชน อย่างเป็นขั้นตอนทั่วถึงและสอดคล้องกับการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน และมีการสร้างขวัญและกำลังใจ ความพึงพอใจและแรงจูงใจ การจัดสวัสดิการทั่วถึงและเป็นธรรม และสมาชิกมีความพึงพอใจ รองลงไปที่ มีการประเมินผลการปฏิบัติงานของสมาชิก มีการแจ้งผลการปฏิบัติงานให้สมาชิกทราบเพื่อนำไปปรับปรุง มีการดำเนินงานในระดับปานกลาง ทั้งนี้เนื่องจากบางกลุ่มเป็นกลุ่มตั้งใหม่ บางกลุ่มไม่มีการผลิตขึ้นสินค้าไม่มีผลงานและค่าตอบแทนเป็นรูปธรรม ไม่สามารถประเมินผลและแจ้งผลการปฏิบัติงานได้

2.6 ด้านกระบวนการจัดการสินค้าและบริการ จากการศึกษาพบว่า มีการกำหนดขั้นตอนกระบวนการผลิตสินค้า/บริการที่ชัดเจน และมีการควบคุมกระบวนการผลิตเพื่อป้องกันความผิดพลาด มีการดำเนินงานในระดับมาก รองลงไปที่ มีการดำเนินการหลายกิจกรรมในวิสาหกิจชุมชน มีความเชื่อมโยงภายในวิสาหกิจชุมชนให้เกื้อกูลกัน มีการเชื่อมโยง/เกื้อกูลกับวิสาหกิจชุมชนอื่น ๆ เพื่อส่งผลให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดในการผลิตสินค้า/บริการ มีการวางแผนทางในการปรับปรุงพัฒนาสินค้า/บริการ มีการดำเนินงานในระดับปานกลาง ทั้งนี้เนื่องจากกลุ่มยังมีการสร้างเครือข่ายในการจัดการสินค้าและบริการน้อย ส่วนใหญ่จะเป็นการผลิตเองขายเอง

2.7 ผลลัพธ์การดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน จากการศึกษาพบว่า ประเด็น มีการเพิ่มรายได้ มีคุณภาพชีวิตดี ฟังตนเองได้ สินค้า/บริการ ได้รับการตอบรับที่ดีจากลูกค้า หรือได้รับการรับรองคุณภาพ มีการลดต้นทุนการดำเนินงาน สามารถดำเนินการตามแผน และประสบความสำเร็จ ชุมชนได้รับผลประโยชน์จากการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน สมาชิกมีความรู้ ความสามารถและทักษะในการทำงานเพิ่มขึ้น สมาชิกมีความพอใจ และสนใจเข้าร่วมกิจกรรมของวิสาหกิจชุมชนอย่างต่อเนื่อง สมาชิกมีการดำเนินงานในระดับมาก รองลงไป คือ มีการลดรายจ่าย มีการสร้างความแตกต่างของสินค้า/บริการ เกิดสินค้า/บริการใหม่ ๆ ที่โดดเด่น เป็นที่ต้องการของตลาด มีการลดความผิดพลาด/การสูญเสียในระบบการผลิต/บริการ มีการดำเนินงานในระดับปานกลาง ทั้งนี้เนื่องจากการดำเนินงานส่วนใหญ่ของกลุ่มต้องมีต้นทุนในการผลิตหรือดำเนินงานค่อนข้างสูง และสินค้าที่ผลิตส่วนใหญ่ผลิตตามความรู้หรือภูมิปัญญาเดิมของท้องถิ่น ไม่ได้เน้นความต้องการของตลาด ส่วนการลดความสูญเสียหรือผิดพลาดของสินค้าหากยังดำเนินการในระบบครัวเรือนก็ยังไม่สามารถลดได้และการสร้างสถานที่ผลิตสินค้าที่ทันสมัยต้องมีการลงทุนสูง

3. ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงาน

3.1 อายุ จากการศึกษาพบว่า อายุมีความสัมพันธ์ตรงข้ามกับการดำเนินงานด้านการบริหารจัดการด้านกระบวนการจัดการสินค้าและบริการ และผลลัพธ์การดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน กล่าวคือ สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีอายุเพิ่มขึ้นจะทำให้การดำเนินงานประสบผลสำเร็จน้อยลง

3.2 จำนวนสมาชิกในครัวเรือน จากการศึกษาพบว่า จำนวนสมาชิกในครัวเรือนของสมาชิกกลุ่ม มีความสัมพันธ์ตรงข้ามกับการดำเนินงานด้านกระบวนการจัดการสินค้าและบริการของวิสาหกิจชุมชน กล่าวคือ จำนวนสมาชิกในครัวเรือนเพิ่มขึ้นจะทำให้การดำเนินงานประสบผลสำเร็จน้อยลง ทั้งนี้เนื่องจากจำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่มากขึ้น

3.3 พื้นที่ถือครองทางการเกษตรทั้งหมด จากการศึกษาพบว่า พื้นที่ถือครองทางการเกษตรทั้งหมด มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการดำเนินงานด้านกระบวนการจัดการสินค้าและบริการของวิสาหกิจชุมชน กล่าวคือ หากสมาชิกกลุ่มมีพื้นที่ถือครองทางการเกษตรมากขึ้นจะทำให้การดำเนินงานประสบผลสำเร็จมากขึ้น

4. ปัญหาในการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

จากการศึกษาพบว่าในภาพรวม มีปัญหาด้านการบริหารจัดการ และด้านกระบวนการจัดการสินค้าและบริการ อยู่ในระดับน้อย ซึ่งอาจเป็นเพราะ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนบางกลุ่มรวมตัวกันขึ้นใหม่ จึงยังขาดการเชื่อมโยงเครือข่ายเกื้อกูลกัน และยังไม่ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นด้านเงินทุน วัสดุอุปกรณ์เทคโนโลยีทันสมัย ความรู้และขาดการประชาสัมพันธ์เพื่อส่งเสริมการตลาด รวมถึงกลุ่มไม่มีการติดตามข้อมูลความต้องการของตลาด และขาดการป้องกันความผิดพลาดจากการดำเนินงาน ทำให้เกิดปัญหาขึ้นได้

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการนำเอาผลการวิจัยไปปรับใช้

1.1 ด้านสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

- 1) คณะกรรมการกลุ่มควรให้ความรู้ด้านการบริหารงานกลุ่ม และการวางแผนการดำเนินงาน ส่วน
- 2) สมาชิกกลุ่มควรปลูกจิตสำนึกการให้ความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรมกลุ่มในทุกด้าน มีความรับผิดชอบต่อกันและชุมชน และผลักดันให้สมาชิกเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนการดำเนินงานของกลุ่ม

3) ควรมีการพัฒนาทักษะความรู้แก่คณะกรรมการและสมาชิกกลุ่ม ทั้งในด้านการบริหารจัดการด้านการตลาด ด้านการผลิตสินค้าและบริการ

1.2 ด้านการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

1) ควรมีการจัดประชุมกลุ่มย่อยเพื่อให้สมาชิกทุกคนได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็น และเสนอแนวทางการดำเนินงาน

2) จัดหาวิทยากรทั้งภายในและภายนอกชุมชนมาถ่ายทอดความรู้ มีการชี้แจงให้สมาชิกเข้าใจในหลักการ วิธีการ กฎระเบียบ ข้อบังคับให้ชัดเจนมากขึ้นและ ดำเนินการโดยยึดระเบียบข้อบังคับอย่างจริงจังไม่เลือกปฏิบัติ

3) ควรจัดหาตลาดซื้อขาย ปัจจัยการผลิตที่ราคาถูกแก่สมาชิก ควรจัดตั้งเครือข่ายกลุ่มวิสาหกิจระดับจังหวัด เพื่อเป็นแหล่ง ความรู้เทคโนโลยี เครือข่ายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และเป็นแหล่งเงินทุนดอกเบี้ยต่ำ เพื่อช่วยเหลือสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจ

1.3 ด้านหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

1) หน่วยงานที่ให้การสนับสนุนในภาครัฐ ควรให้ความสำคัญในการเยี่ยมชมกลุ่มวิสาหกิจ มีการอบรมให้ความรู้ทางวิชาการ การสนับสนุนเอกสารวิชาการเพื่อให้ความรู้ ตลอดจนสนับสนุนงบประมาณในการศึกษาดูงาน

2) สถาบันการเงิน ควรให้การสนับสนุนเงินกู้ยืมเพียงพอกับสมาชิกกลุ่ม และต้องการให้เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้าร่วมประชุมร่วมวางแผนกับกลุ่มวิสาหกิจเป็นประจำอย่างสม่ำเสมอ มีระเบียบหรือบทลงโทษสมาชิกผู้กู้เงิน ไปด้วยดีวัตถุประสงค์ การจัดทำเอกสารการเงิน ทะเบียนสมาชิก การกู้เงิน อย่างเป็นระบบ

3) นโยบายของภาครัฐ ควรสนับสนุนงบประมาณในการในการฝึกอบรมและงบประมาณในการดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง หรือควรสนับสนุนเงินทุนปลอดดอกเบี้ยแก่กลุ่มวิสาหกิจชุมชน

4) การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนควรให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้ามามีบทบาทให้การสนับสนุนกิจกรรมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ให้มากขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การวิจัยครั้งต่อไปควรทำการศึกษากลุ่มวิสาหกิจชุมชนถูกค้าธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรสาขาอื่นๆ ในจังหวัด เพื่อจะได้นำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ในการกำหนดนโยบายการให้สินเชื่อแก่กลุ่มวิสาหกิจชุมชนในระดับจังหวัดต่อไป

2.2 การวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษากลุ่มวิสาหกิจชุมชนทั้งหมด เพื่อจะได้นำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ในการวางแผนส่งเสริมและพัฒนาวิสาหกิจชุมชนอย่างครอบคลุมทุกด้านต่อไป

2.3 กลุ่มวิสาหกิจชุมชนขาดการสร้างความสัมพันธ์กับหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อรับการสนับสนุนทางด้านต่างๆ ในการดำเนินกิจกรรมของกลุ่ม ไม่ว่าจะเป็นปัจจัยการผลิต เงินทุน การส่งเสริมการตลาด โดยเฉพาะหน่วยงานของรัฐในท้องถิ่น อย่างเช่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ดังนั้นควรศึกษาวิจัยบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน เพื่อกำหนดเป็นยุทธศาสตร์ในการพัฒนาต่อไป

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 2
The 2nd STOU Graduate Research Conference

เอกสารอ้างอิง

- ทิพย์มาลี มังคละสวัสดิ์ (2552) “ความคิดเห็นของสมาชิกเกี่ยวกับการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนในอำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ” วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต แขนงวิชาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- เขาวเรศ ทิฐธรรม (2549) “สภาพและการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก” วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต แขนงวิชาส่งเสริมการเกษตร สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- วิภา ปีกาสดัง (2552) “ความคิดเห็นของสมาชิกเกี่ยวกับการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนในอำเภอ บางน้ำเปรี้ยว จังหวัดฉะเชิงเทรา” วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต แขนงวิชาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- วิชิต นันทสุวรรณ (2547) *ขบวนการชุมชนใหม่* กรุงเทพมหานคร เจริญวิทย์การพิมพ์
- อยุธ จำหาญ (2545) “แผนแม่บทชุมชนประสบการณ์จริง ณ ตำบลเขาคราม อำเภอเมือง จังหวัดกระบี่” *วารสารเพื่อการพัฒนาชนบท* 2, 3 (กรกฎาคม-กันยายน): 1-2, 43